



LUND UNIVERSITY

Dendrokronologisk analys av tre kåtor och en barktäkt på vintervistet Stortjärn, Svaråsen 1:4, Bergs kommun i Jämtland

Linderson, Hans

2014

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Linderson, H. (2014). *Dendrokronologisk analys av tre kåtor och en barktäkt på vintervistet Stortjärn, Svaråsen 1:4, Bergs kommun i Jämtland*. (Dendrorapporter i Lund; Vol. 2014:72). Lund University.

Total number of authors:

1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

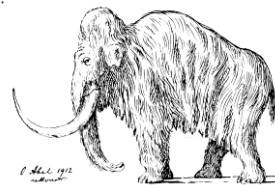
Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00



2 december 2014

Nationella Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, rapport nr 2014:72

Hans Linderson

**DENDROKRONOLOGISK ANALYS AV TRE KÅTOR OCH EN BARKTÄKT PÅ
VINTERVISTET STORTJÄRN, SVARÅSEN 1:4, BERGS KOMMUN I JÄMTLAND**

Uppdragsgivare: Jämtli, Björn Olofsson, Box 709, 831 28 Östersund

Område: W Jämtland Prov nr: 86273-86295 Antal prov: 23 22 olika träd

Dendrokronologiskt objekt: Tre kåtor och en barktäkt, prov 1-6, 7-10, 11-21 och 22-23

Resultat:

| Dendro nr: | Prov Nr : | Trädslag | Antal år (antal radier om annat än 1) | Splint (Sp) Bark (B) Vank. (W) | Datering av yttersta mätbara årsring i provet | Beräknat Fällningsår E(Efter) | Trädets beräknade (grodde-år±20) samt äldsta resp yngsta uppmätta årsring |
|------------|-----------|----------|--|--------------------------------------|---|-------------------------------|---|
| 86273 | 1 | Björk | 104 | W | Ej datering | - | |
| 86274 | 2 | Gran | 211;2 | W | 1901* | 1903 ± 3 | (1640) 1693-1901 |
| 86275 | 3 | Tall | 180;2 | Sp 99, W | 1903* | V 1903/04* | (1670) 1724-1903 |
| 86276 | 4 | Gran | 112;2 | W | 1901* | 1903± 2 | (1750) 1790-1901 |
| 86277 | 5 | Tall | 265;2 | Sp 68, W | 1890* | 1905 ± 15 | (1570) 1626-1890 |
| 86278 | 6 | Tall | 74 | Sp 53, W | Ej datering | | |
| 86279 | 7 | Tall | 272 | Sp c104, W | 1905* | 1906 ± 1 | (1580) 1634-1905 |
| 86280 | 8 | Tall | 226;2 | Sp 52 ej W | 1873 | 1892 ± 20 | (1570) 1648-1873 |
| 86281 | 9 | Tall | 173 | Sp 92 ej W | 1905 | 1909 ± 4 | (1660) 1733-1905 |
| 86282 | 10 | Gran | 181 | Ej W | 1875* | E 1875 | (1660) 1695-1875 |
| 86283 | 11 | Gran | 68 | W | 1906 | V 1906/07 | (1810) 1839-1906 |
| 86284 | 12 | Gran | 73 | Ej W | 1900 | E 1900 | (1800) 1828-1900 |
| 86285 | 13 | Gran | 67 | Ej W | 1896 | E 1896 | (1790) 1830-1896 |
| 86286 | 14 | Gran | 122 | W | 1906 | V 1906/07 | (1760) 1785-1906 |
| 86287 | 15 | Gran | 106 | W | 1906 | V 1906/07 | (1770) 1801-1906 |
| 86288 | 16 | Gran | 112 | W | 1906 | V 1906/07 | (1760) 1795-1906 |
| 86289 | 17 | Gran | 100 | W | 1906 | V 1906/07 | (1770) 1807-1906 |
| 86290 | 18 | Gran | 100;2-lw | W | 1906 | V 1906/07 | (1780) 1807-1906 |
| 86291 | 19 | Björk | 51;2 | W | Ej datering | - | |
| 86292 | 20 | Gran | 220 | Nära W | 1898 | 1903±5 | (1650) 1679-1898 |
| 86293 | 21 | Tall | 160;2 | Nära W | (1905) | (1907 ± 2) | ((1650) 1745-1905) |
| 86294 | 22 | Tall | 178+ew | W i bläckanytan | 1802+ew | S 1802 | Se prov 23 |
| 86295 | 23 | Tall | 262 | Sp 69 -W | 1887 | 1902 ± 15 | (1560) 1626-1887 |

Antal årsringar i splinten för det undersökta furuvirket beräknas till 80 ± 20 .

Uppgifter inom parentes är inte helt säkra uppgifter

*Provetts yttersta årsringar är extremt tunna eller saknas, vilket kan leda till osäkerhet i bestämningen av yttersta årsring i provet och därmed även bedömningen av fällnings-/döds-år.

Kommentarer till resultatet

Dateringarna infaller i närheten av två naturliga tillväxtnedgångar, den första i mitten av 1860-talet (då vi hade en utbredd svält i stora delar av inre Norrland), den andra år 1901-02 båda orsakade av bland annat kalla somrar. Detta leder till en ytterligare komplexitet med att fastställa exakt fällningssäsong dessa år och åren nära därefter. Därför är det högst sannolik att, trädens ståndort är uppenbarligen mycket nära dess trädgräns särskilt för tallen. Normalt är det eftersträvansvärt att få så många årsringar som möjligt i proverna. Men när träden står nära trädgränsen så kan tillväxten vara så svag att under vissa år bildas ingen årsring, åtminstone inte i provtagningspunkten. Huvuddelen av provernas tidsserier är dock väl fungerande när det gäller korsdatering mot andra referenschronologier. Några enstaka prover kan utgöra ett problem när det gäller exakt fällningsår.

Kåta 78:1 prov 1-6

Fyra av sex prover dateras men trots att samtliga prover uppvisar vankant så har fällningstiden breddats. Jag bedömer att prov 3 är avverkad vinterhalvåret 1903/04 men en viss osäkert råder dock. Den näst mest precisa dateringen är avverkad under tiden **vinterhalvåret 1901/02 till 1905/06**, vilket är den försiktigare bedömningen för kåtans uppförande. En mer vågad bedömning är att den är uppförd av virke som är **avverkat vinterhalvåret 1903/04**.

Kåta 80:1 prov 7-10

Ett prov uppvisar vankant men uppvisar även snålvuxenhet* denna dateras så att döds eller fällningsåret blir **år 1905-07** mest sannolikt vinterhalvåren 1905/06 och 1906/07. De övriga prov täcker denna fällningstid. Det näst mest precisa dateringen, prov 9, är avverkat någon gång under åren 1905-1913. **Försiktigt uttryckt så bör kåtan vara uppförd 1905-1913 och mest sannolikt 1905/06-1906/07.**

Kåta 81:1, prov 11-21

Av de elva proverna dateras sex virkesdelar säsongsexakt, till **vinterhalvåret 1906/07**. De övriga täcker denna tid men med bredare felmarginaler. Det finns inget som tyder på att någon skulle utgöra yngre kompletterande virke eller omvänt återanvänt virke.

Barktäktad träd prov 22-23

Trädet har dött 1887-1917. Barktäkten är tagen **sommaren 1802 sannolikt juli**.

Björkprover 1 och 19

Dessa prover har inte varit möjliga att datera.

Provenienser, virkets källort

Baserat på uteslutande på dendrokronologiska signaler (inga andra logiska argument) så är virket hämtat lokalt eller relativt lokalt. De prover som korsdateras bäst och är hämtade från en gemensam lokalitet eller möjligen gemensam ståndort, är prov, 11-17 samt möjligen prov 4, 10 och 20. Andra prover kan vara hämtade från samma lokal men detta kan inte säkert beläggas med dendrokronologisk metodik.

Hans Linderson, Laboratorieföreståndare, Lunds Universitet

Sölvegatan 12, S-223 62 Lund Tel. +46-46-2227891, Fax +46-46-2224830 e-mail: Hans.Linderson@geol.lu.se

Beskrivning av tabellen ovan

”Dendroidentitetsnummer”, är en unik identitet för varje prov hanterade på laboratoriet.

”Antal år”, årsringar som är analyserade i vissa fall har det inte varit möjligt att mäta årsringsbredden, då har årsringarna räknats, vilket har markerats med ”+n”.

I samma kolumn förekommer någon gång noteringen ”ew” eller ”lw” dessa termer härrör från engelskans early wood (vårved) och late wood (sommarved) och beskriver graden av den yngsta/sista årsringens utveckling. Detta indikerar att virket är avverkat på sommaren.

”splint, vankant, bark” indikerar hur många årsringar som saknas i provet. Förutsatt att provet går att datera och man har vankant eller bark i provet så får man en årsexakt datering (extrema undantag finns). ”nära vankant” uppges när det finns indikationer om detta, till exempel i fältanteckningar eller om en sågskiva följer en naturlig kurvatur i rundvirket. Om vankant (den rundade avslutningen av virket där barken har försvunnit) saknas och splinten syns kan man beräkna fällningsåret med hjälp av splintstatistiken för olika trädslag och förhållanden. Vanligtvis används 17 ± 7 år på ek och en mer varierad bild på tall med en maximal variation på ± 20 år. Saknas splinten (”ej sp”) anges en så kallad ”efterdatering” (*terminus post quem*). Virket får då en äldsta möjliga datering. Teoretiskt kan virket vara hur ungt som helst men mer troligt handlar det om upptill några tiotal år senare avverkning än angivna efterdatering. Detta diskuteras vanligtvis i rapporten.

”Datering av yttersta årsring i provet”, är alltid årsexakt vid en datering. Om provet inte kan korsdateras med en daterad dendrokronologisk serie anges ”ej datering”. Detta uppträder oftast vid ett litet årsringsantal (unga/snabbvuxna/kraftigt nedbrutna träd), udda trädslag (i Sverige är ek och tall bäst), för få prover från den undersökta konstruktionen, störd tillväxt etc.

”Beräknat fällningsår” här görs en beräkning utifrån dateringen av den yttersta årsringen i provet och hur många årsringar som beräknas saknas i provet. Felmarginalen som anges täcker mer än 95 procent av proverna. Finns barken eller vankanten kvar på provet ges dateringen påföljande vinterhalvår om inga andra noteringar har gjorts. Vinterhalvåret avser trädets viloperiod så att ingen årsringsbildning sker i stamvirket, viloperioden påbörjas normalt i augusti och pågår till maj söder om Norrlandsgränsen (ungefär Dalälven). Stamvirkets viloperiod blir succesivt längre mot fjällens trädgräns.

I kolumnen längst till höger har trädets egenålder noterats.

Faktura framställs senare av Lunds Universitet.

Mätresultaten kommer att bevaras på laboratoriet och utnyttjas i universitetets forskning.

Proverna kommer att ingå i RAÄ's arkiv och förvaltas av laboratoriet.

Rapporter och andra skrifter angående de dendrokronologiska resultaten tas tacksamt emot.

Med hälsning och önskan om fortsatt samarbete.

Hans Linderson, Laboratorieföreståndare

Lunds Universitet

Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, Sölvegatan 12, 223 62 Lund

E-post: Hans.Linderson@geol.lu.se

Tel: 046-2227891